

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และเสนอแนะ

ประเทศไทยในฐานะสมาชิกองค์การอนามัยโลก ซึ่งมีเป้าหมายขององค์การว่า "Health for All by the Year 2000" สุขภาพดีถ้วนหน้าเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๓ และเป็นที่ยอมรับว่า การสาธารณสุขมูลฐาน (Primary Health Care) เป็นกุญแจดอกสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานตามหลักการดังกล่าวให้บรรลุเป้าหมาย และองค์ประกอบสำคัญของหลักการสาธารณสุขมูลฐานอย่างหนึ่ง ก็คือ มารดาทารกส่งเคราะห์และการวางแผนครอบครัว เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้นนี้ หน่วยสูติศาสตร์-นรีเวชวิทยา โรงพยาบาลศิริราช ได้ตระหนักถึงความสำคัญของงานบริการอนามัยแม่และเด็ก จึงได้จัดให้มีการให้คำแนะนำหญิงมีครรภ์เกี่ยวกับการปฏิบัติตนระหว่างตั้งครรภ์อย่างถูกต้อง (Mother craft) เป็นการให้ความรู้ที่จำเป็นในการปฏิบัติตนระหว่างตั้งครรภ์ เพื่อเป็นการป้องกันมารดาและทารกจากอันตรายต่าง ๆ ตลอดจนส่งเสริมให้มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ

โครงการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตนระหว่างตั้งครรภ์ (Mother craft) ของหน่วยสูติศาสตร์-นรีเวชวิทยา โรงพยาบาลศิริราช ได้มีมานานกว่า ๒๐ ปี แต่ยังมีเคยได้มีการประเมินประสิทธิผลการให้คำแนะนำดังกล่าว ผู้วิจัย มีความคิดเห็นว่า น่าจะได้มีการประเมินประสิทธิผลของการสอน จึงได้ทำวิจัยนี้ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ

๑. เพื่อทราบประสิทธิผลของการให้ความรู้ เรื่องการปฏิบัติตนระหว่างตั้งครรภ์โดยการใช้อุปกรณ์บรรยายประกอบภาพพลิก ตลอดจนการเพิ่มความรู้อะและเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ของหญิงมีครรภ์

๒. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ และทัศนคติ เรื่องการปฏิบัติตนระหว่างตั้งครรภ์ กับปัจจัยทางประชากร ซึ่งได้แก่

- ก. อายุ
- ข. ระดับการศึกษา
- ค. ระดับเศรษฐกิจ

ง. จำนวนครั้งของการตั้งครรภ

จ. ระดับความวิตกกังวล

ในการดำเนินงานวิจัยนี้ เป็นการวางแผนงานวิจัยแบบ **Experimental Pretest-Posttest Design**) สำหรับกลุ่มตัวอย่างสุ่มจากหญิงมีครรภ์ ที่มาฝากครรภ์ที่ แผนกสูติศาสตร์-นรีเวชวิทยา โรงพยาบาลศิริราช ช่วงเดือนเมษายน - พฤษภาคม ๒๕๒๕ โดยไม่จำกัด อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ระดับเศรษฐกิจ และจำนวนครั้งของการตั้งครรภ เป็นจำนวน ๑๒๐ คน

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม สัมภาษณ์หญิงมีครรภ์ที่เข้ารับคำแนะนำ วันละ ๒๐ คน เป็นเวลา ๖ วัน ตั้งแต่วันที่ ๒๖ - ๓๐ เมษายน ๒๕๒๕ และวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๒๕ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ (Percentage) ตาราง แบบสองทาง (Crosstabulation) เพื่ออธิบายข้อมูลพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจสังคมและนิสัยในการปฏิบัติตนของ หญิงมีครรภ์ และทดสอบสมมุติฐานโดยเปรียบเทียบผลต่างของคะแนนเฉลี่ย (t - test) เพื่อหาประสิทธิผลของการสอนเรื่องการปฏิบัติตนระหว่างตั้งครรภ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวิเคราะห์ทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ของความรู้และทัศนคติเรื่องการปฏิบัติตนระหว่างตั้งครรภ กับปัจจัยทางประชากร อันได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ระดับเศรษฐกิจ จำนวนครั้งของการตั้งครรภ และระดับความวิตกกังวล ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลควรร้อยละปรากฏว่า หญิงมีครรภ์ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๒๒ - ๒๕ ปี คือร้อยละ ๕๐ มีร้อยละ ๑๕ ที่อายุเกิน ๓๐ ปีขึ้นไป หญิงมีครรภ์ส่วนใหญ่มีการศึกษาไม่เกินชั้นประถม ๔ คือร้อยละ ๖๓.๓ มีผู้

จบการศึกษาสูงกว่า มศ.๓ ถึง ปวศ. ร้อยละ ๒๐.๐

ลักษณะทั่วไปทางคานเศรษฐกิจ หญิงมีครรภ์ส่วนใหญ่ มีรายได้ระดับปานกลาง คือ ๒๐๐๐ - ๔๐๐๐ บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๓ และมีร้อยละ ๓๔.๒ ที่มีรายได้ต่อเดือนไม่เกิน ๑๕๕๐ บาท ร้อยละ ๕๓.๓ เป็นหญิงตั้งครรภ์บุตรคนแรก และมีร้อยละ ๔๖.๗ เป็นหญิงที่เคยผ่านการตั้งครรภ์มาแล้ว

เมื่อพิจารณาจำแนกตามระดับความวิตกกังวล พบว่า หญิงมีครรภ์ส่วนใหญ่มีระดับความวิตกกังวลปานกลาง คือร้อยละ ๖๘.๓ และร้อยละ ๑๐.๘ มีความวิตกกังวลต่ำ

อาชีพของกลุ่มตัวอย่าง หญิงมีครรภ์ส่วนใหญ่คือร้อยละ ๔๐.๘ เป็นแม่บ้าน นอกจากนี้มีอาชีพรับจ้าง เกษตรกร กาชาชย และรับราชการ ตามลำดับ และพบว่าไม่ถึงร้อยละ ๑ ที่มีได้ประกอบอาชีพใด ๆ เลย

ในคานของการมาฝากครรภ์ พบว่ามาพบแพทย์ครั้งแรก เมื่อมีอาการแพทองแล้วถึงร้อยละ ๕๒.๕ แสดงว่าหญิงมีครรภ์ยังไม่เห็นความสำคัญของการมาฝากครรภ์ มีเพียงร้อยละ ๒๘.๓ ที่มาพบแพทย์ทันทีที่ประจำเดือนขาด และยังมีหญิงมีครรภ์ที่มาพบแพทย์ครั้งแรกเมื่อใกล้ครบกำหนดคลอด ร้อยละ ๑๙.๒ แสดงว่าในระหว่างตั้งครรภ์จนใกล้ครบกำหนดมิได้รับคำแนะนำในการปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง หรือได้รับการตรวจร่างกายที่จำเป็นแต่อย่างใดเลย

และเมื่อสอบถามถึงการมาพบแพทย์ครั้งต่อไป พบว่าร้อยละ ๕๕.๐ มาพบแพทย์ตามนัดอย่างเคร่งครัด แสดงว่าหลังการมาพบแพทย์แล้วหญิงมีครรภ์ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการนัดของแพทย์

ประสิทธิผลของการให้ความรู้

การหาประสิทธิผลของการให้ความรู้โดยใช้ข้อมูลครบบรรยายประกอบภาพพลิก ต่อการเพิ่มความรู้ และเปลี่ยนแปลงทัศนคติเรื่องการปฏิบัติตนระหว่างตั้งครรภ์ จากการวิเคราะห์ขอผลควยการเปรียบเทียบผลต่างของคะแนนเฉลี่ย (t-test) พบว่า ก่อนและหลังการให้ความรู้โดยวิธีข้อมูลครบบรรยายประกอบภาพพลิก หญิงมีครรภ์มีคะแนนหวมควความรู้และทัศนคติเรื่องการปฏิบัติตนระหว่างตั้งครรภ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

วิลเบอร์ แชรรม (Wilber Schramm) ๑ ได้พูดถึงการสื่อสารทำอะไรได้บ้างไว้ว่าประโยชน์อย่างหนึ่งของการสื่อสาร ก็คือการสอน (instruction) ซึ่งมี outward aspect คือการให้ความรู้และมี inward aspect คือการเรียนรู้ผลการวิจัยสอดคล้องกับคำกล่าวข้างต้นคือ การให้ความรู้เรื่องการปฏิบัติตนระหว่างตั้งครรภ์ (Mother craft) เป็นการสื่อสารวิธีหนึ่ง ซึ่งมีผลสัมฤทธิ์ หรือประสิทธิผลคือการเพิ่มความรู้ และเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

ผลการวิจัยยังพบว่า การให้ความรู้เรื่องการปฏิบัติตนระหว่างตั้งครรภ์ (Mother craft) มีประสิทธิผลก่อให้เกิดการเพิ่มความรู้ และเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ดีขึ้น จึงเป็นการสนับสนุนทฤษฎีของโรเจอร์ (Rogers) ๒ ที่กล่าวถึงผลของการสื่อสารไว้ ๓ ประการคือ

๑. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ของผู้รับสาร (Change in Receiver's Knowledge)
๒. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้รับสาร (Change in receiver's Attitude)
๓. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยมพฤติกรรมของผู้รับสาร (Change in Receiver's Behavior)

ผลการวิจัยครั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงของทัศนคติ อาจมีผลมาจากการเพิ่มความรู้ จึงเป็นการสนับสนุนทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรม^๓ (Theories of Attitude and Behavior Change) ซึ่งกล่าวว่า "การเปลี่ยนแปลงทัศนคติขึ้นอยู่กับความรู้ ถ้ามีความรู้ความเข้าใจดี ทัศนคติก็จะเปลี่ยนแปลง และเมื่อทัศนคติเปลี่ยนแปลงแล้ว ก็จะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทั้ง ๓ อย่างนี้มีความเชื่อมโยงต่อกัน ฉะนั้น ในการที่จะให้มีการยอมรับปฏิบัติในสิ่งใด ต้องพยายามเปลี่ยนทัศนคติ"

๑ Wilber Schramm, op.cit., p. ๕4

๒ E.M. Rogers, op.cit., p. 43.

๓ Phillip G. Zimbardo, op.cit., pp. 49 - 53.

ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับทฤษฎีสัญชาตญาณ (Theories of Instincts)^๑ ซึ่งกล่าวว่า "โดยปกติสัญชาตญาณของมนุษย์นอกจากมีความต้องการอาหาร ความต้องการทางเพศแล้ว ยังมีความต้องการคุ้มครองดูแลทรศวย และจากทฤษฎีสัญชาตญาณนี้ มีผลเชื่อมโยงให้หญิงมีครรภ์มีความพร้อมและความพอใจที่จะไปหาความรู้เพื่อเป็นประโยชน์ในการดูแลตนเองและป้องกันดูแลทรศวย

ในทฤษฎีความสัมพันธ์เชื่อมโยง (Connectionism Theory)^๒ ซึ่งกล่าวถึงความพร้อม (Law of Readiness) ซึ่งมีใจความว่า "การเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพมากที่สุดเมื่อผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียน" และกฎแห่งผลของความพอใจ (Law of Effect) มีใจความว่า "การเรียนรู้นั้นจะได้ผลดีถ้าผู้เรียนได้รับความพอใจ และจะเรียนได้น้อยถ้าผู้เรียนไม่ได้รับความพอใจ"

และเมื่อพิจารณาจากผลการสำรวจความคิดเห็นของหญิงมีครรภ์เกี่ยวกับความรู้สึกต่อการให้ความรู้เรื่องการปฏิบัติครรภ์ระหว่างตั้งครรภ์ (Mother craft) ของหน่วยสูติศาสตร์-นรีเวชวิทยา โรงพยาบาลศิริราช หญิงมีครรภ์ส่วนใหญ่คือร้อยละ ๖๐.๐ ตอบว่าพอใจอย่างยิ่ง และร้อยละ ๓๘.๒ ตอบว่าพอใจ (ดูจากตารางที่ ๒๕ ในภาคผนวก ข) จากความรู้สึกดังกล่าวเมื่อผู้เรียนมีความพอใจที่จะเรียน ดังนั้น การให้ความรู้เรื่องการปฏิบัติครรภ์ระหว่างตั้งครรภ์จึงมีประสิทธิผลก่อให้เกิดการเพิ่มความรู และเปลี่ยนแปลงทัศนคติของหญิงมีครรภ์ จึงเป็นการสนับสนุนทฤษฎีสัมพันธเชื่อมโยง (Connectionism Theory) ซึ่งกล่าวถึงกฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) และกฎแห่งผลของความพอใจ (Law of Effect) ดังกล่าวแล้ว

^๑Hilgard and Bower, Op.cit., p.319.

^๒Ibid, pp. 32 - 33.

ผลการวิจัย สอดคล้องกับทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้า อินทรีย์ และการตอบสนอง (S - O - R Theories)^๑ ซึ่งกล่าวว่า "การเรียนรู้เป็นวัฏจักรของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ๓ ตัวคือ สิ่งเร้า (Stimulus) อินทรีย์ (Organism) และการตอบสนอง (Response)) สิ่งเร้ามีความสำคัญต่อการเรียนรู่มาก สิ่งเร้าที่ผ่านอวัยวะสัมผัสหลายทางย่อมมีผลต่อการเรียนรู่มากกว่าสิ่งเร้าที่ผ่านอวัยวะสัมผัสทางเดียว

และจากคำกล่าวของ ฮาร์ต และแพคเกอร์^๒ ที่กล่าวว่า "สื่อการสอนคือเครื่องมือที่ช่วยถ่ายทอดสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นจริง ทักษะ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ และความซาบซึ้งไปยังผู้เรียน หรือเป็นเครื่องมือประกอบการสอนที่เราสามารถได้ยินและมองเห็นได้ดีเท่า ๆ กัน"

การให้ความรู้เรื่องการปฏิบัติคนระหว่างตั้งครรภ์ (Mother craft) โดยใช้สื่อบุคคล (Personal Media) บรรยายประกอบภาพพลิก (Flip Chart) นี้ นอกจากจะให้ความรู้โดยการบรรยาย โดยคำพูด (Verbal) และยังใช้สิ่งเร้าที่ไม่ใช่คำพูด (Non Verbal) อันได้แก่ภาพพลิกด้วยเพื่อให้สิ่งเร้าผ่านอวัยวะสัมผัสหลายทาง ทั้งทางหูและทางตา ประสิทธิภาพในการก่อให้เกิดการเพิ่มความรู้และเปลี่ยนแปลงทัศนคติ จึงสนับสนุนทฤษฎี สิ่งเร้า อินทรีย์ และการตอบสนอง (S - O - R Theories) ดังกล่าว

^๑Thomas E.Claton, op.cit., P.177.

^๒Hass and Packer, op. cit., p.11.

ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้และทัศนคติกับปัจจัยทางประชากร

อายุกับการเพิ่มความรู้และเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

หลังการให้ความรู้เรื่องการปฏิบัติตนระหว่างตั้งครรภ์ (Mother craft) โดยใช้สื่อบุคคลบรรยายประกอบภาพพลิกพบว่าหญิงมีครรภ์ที่มีอายุมากและหญิงมีครรภ์ที่มีอายุน้อย มีการเพิ่มความรู้และเปลี่ยนแปลงทัศนคติเรื่องการปฏิบัติตนระหว่างตั้งครรภ์ ไม่แตกต่างกัน หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า อายุของหญิงมีครรภ์ไม่มีความสัมพันธ์กับการเพิ่มความรู้และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในเรื่องดังกล่าว จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า หญิงมีครรภ์ ที่มีอายุมากจะมีความรู้และเปลี่ยนแปลงทัศนคติ เรื่องการปฏิบัติตนระหว่างตั้งครรภ์ได้มากกว่าหญิงมีครรภ์ ที่มีอายุน้อย

ผลการวิจัยสอดคล้องกับการวิจัยของ

ชนพล โฉมสุวรรณ^๑ ซึ่งได้ศึกษาประสิทธิผลของเสียงตามสายที่มีต่อความรู้ความเข้าใจของประชาชน เกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นในรูปเทศบาล พบว่า อายุที่แตกต่างกันไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นในรูปเทศบาล

นัยดา สวัสดิวงศ์^๒ ซึ่งได้ศึกษาความสนใจของหญิงคลอดบุตรต่อเอกสารการปฏิบัติตนในระยะตั้งครรภ์และหลังคลอด พบว่า อายุของมารดาไม่มีความสัมพันธ์กับการอ่าน

คมคาย นาคะบัต^๓ ซึ่งได้ศึกษาประสิทธิผลของอุปกรณ์การสอน ที่มีต่อการรับรู้มีครรภ์ โรคของเด็กในเขตจังหวัดธนบุรี พบว่า อายุไม่มีความสัมพันธ์กับวิธีการสนใจเพื่อให้มารดามีความรู้เรื่องโรคคอติบ บาดทะยัก โปลิโอ ไอกรณ เพิ่มขึ้น

อรชร ณ ระนอง^๔ ซึ่งได้ศึกษาความสามารถของพยาบาลสาธารณสุขในการให้ความรู้เรื่องการอนามัยแม่และเด็ก แก่หญิงหลังคลอดในการเยี่ยมบ้าน พบว่า อายุไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงความรู้ในทุก ๆ เรื่อง

^๑ชนพล โฉมสุวรรณ, อ่างแลว หน้า ๒๗.

^๒นัยดา สวัสดิวงศ์, อ่างแลว หน้า ๒๘.

^๓คมคาย นาคะบัต, อ่างแลว หน้า ๓๐.

^๔อรชร ณ ระนอง, อ่างแลว หน้า ๓๑.

ผลการวิจัย คัดค้านการวิจัยของ

ลักษณะ มนธาตุผลีน^๑ ซึ่งได้ศึกษา การเผยแพร่ข่าวสารคานสาชารณสุขมูลฐานด้วย เอกสารเผยแพร่ เรื่องอนามัยครอบครัว กับผลสัมฤทธิ์จากการให้เอกสารเผยแพร่ พบว่า ผู้มีอายุน้อยได้รับความรู้เพิ่มขึ้นมากกว่าผู้ที่มีอายุมาก

จากผลการวิจัยว่าอายุไม่มีความสัมพันธ์กับการเพิ่มความรู้ และเปลี่ยนแปลงทัศนคติ เรื่องการปฏิบัติตนระหว่างตั้งครรภ์ นั้น อาจเป็นเพราะตามทฤษฎีสัญชาตญาณ (Theories of Instincts)^๒ ซึ่งกล่าวว่าความต้องการดูแลและคุ้มครองบุตร (Maternal Drive) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ดังนั้น หญิงมีครรภ์ทั้งอายุมากและอายุน้อยต่างก็มีความสนใจต่อการหาความรู้ เพื่อเป็นการคุ้มครองดูแลบุตรของตน จึงไม่พบความสัมพันธ์ของอายุกับการเพิ่มความรู้และเปลี่ยนแปลงทัศนคติดังกล่าวแล้ว

ระดับการศึกษากับการเพิ่มความรู้และเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

การศึกษากับการเพิ่มความรู้

หลังการให้ความรู้ เรื่องการปฏิบัติตนระหว่างตั้งครรภ์ (Mother craft) โดยใช้สื่อชุดคอมพิวเตอร์รายประกอบภาพพลิก พบว่าหญิงมีครรภ์ที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีความรู้เรื่องการปฏิบัติตนระหว่างตั้งครรภ์เพิ่มขึ้นมากกว่าหญิงมีครรภ์ที่มีระดับการศึกษาต่ำ จึงยอมรับสมมุติที่ตั้งไว้

ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ

ชนพล ไฉนสุวรรณ^๓ ซึ่งพบว่า ระดับการศึกษาต่างกันมีระดับความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นรูปเทศบาลต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้ที่มีการศึกษาต่ำจะมีระดับความรู้ความเข้าใจต่ำ ส่วนผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีระดับความรู้ความเข้าใจสูง

^๑ลักษณะ มนธาตุผลีน, อางแล้ว หน้า ๒๘.

^๒Hilgard and Bower, op. cit., p. 24.

^๓ชนพล ไฉนสุวรรณ, อางแล้ว หน้า ๒๘.

ลักษณะ มนธาตุผดุง^๑ ซึ่งพบว่า ผู้ที่ระดับการศึกษาสูงได้รับความรู้เรื่องอนามัย
ครอบครัวเพิ่มขึ้นมากกว่าผู้ระดับการศึกษาต่ำ

คมคาย นาคะปัท^๒ ซึ่งพบว่า ระดับการศึกษาสูงขึ้น มีความสัมพันธ์กับวิธีการงูใจ
นารดาใหม่มีความรู้เรื่องวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ บาดทะยัก โปลิโอ ไอกรน เพิ่มขึ้น

สมัครใจ พิศาจ^๓ ซึ่งพบว่า มารดาที่มีการศึกษาสูงจะมีความรู้ในการปฏิบัติตนหลัง
คลอดมากกว่ามารดาที่มีระดับการศึกษาต่ำ

ผลการวิจัยคัดค้านการวิจัยของ

อรชร ณ ระนอง^๔ ซึ่งพบว่า การศึกษามีได้มีอิทธิพลในการที่ทำให้ความรู้ของหญิงหลัง
คลอดเพิ่มขึ้นมากหรือน้อย

การศึกษากับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

หลังการให้ความรู้โดยใช้สื่อบุคคลบรรยายประกอบภาพพลิก หญิงมีครรภ์ที่มีระดับการ
ศึกษาต่างกันมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเรื่องการปฏิบัติตนระหว่างตั้งครรภ์ไม่แตกต่างกัน อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติ การวิจัยพบว่า ระดับการศึกษาที่ต่างกันไม่มีความสัมพันธ์กับการเพิ่มความรู้
และเปลี่ยนแปลงทัศนคติเรื่องการปฏิบัติตนระหว่างตั้งครรภ์ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า หญิง
มีครรภ์ที่มีระดับการศึกษาสูง จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้ดีกว่าหญิงมีครรภ์ ที่มีการศึกษาต่ำ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
สุขภาพของกรมอนามัยมหาวิทยาลัย

^๑ลักษณะ มนธาตุผดุง, อางแลว หน้า ๒๘
^๒คมคาย นาคะปัท, อางแลว หน้า ๓๐
^๓สมัครใจ พิศาจ, อางแลว หน้า ๒๘
^๔อรชร ณ ระนอง, อางแลว หน้า ๓๑

ระดับเศรษฐกิจกับการเพิ่มความรุและเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

ระดับเศรษฐกิจกับการเพิ่มความรุ

หลังการให้ความรุแกมารดา (Mother craft) โดยใช่อุปุคคลดบรรยายประกอบภาพพลิก หญิงมีครรรทที่มีระดับเศรษฐกิจสูงจะมีความรุเรื่องการปฏิบัติคนระหว่างตั้งครรรทเพิ่มขึ้นมากกว่าหญิงมีครรรทที่มีระดับเศรษฐกิจต่ำ จึงยอมรับสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ผลการวิจัยสนับสนุนงานวิจัยของ

ลักขณา มนธาคุณลิน ซึ่งพบว่า ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงได้มีความรุเรื่องอนามัยครอบครัวเพิ่มขึ้นมากกว่าหญิงมีครรรทที่มีระดับเศรษฐกิจต่ำ

สมศรีใจ พิศาล ซึ่งพบว่ามารดาที่มีรายไคเฉลี่ยสูงมีความรุในการปฏิบัติคนหลังคลอดดีกว่ามารดาที่มีรายไคน้อย

ผลการวิจัยคัดค้านกับการวิจัยของ

คมคาย นาคะปัท ศึกษาประสิทธิผลของอุปกรณการสอนที่ติดต่อการมารับภูมิคุ้มกันโรคของเด็กในจังหวัดราชบุรี พบว่า รายไคของครอบครัวต่อเดือนไม่มีความสัมพันธ์กับวิธีการจูงใจเพื่อใ้มารดามีความรุเรื่องวัคซีนป้องกันโรคเพิ่มขึ้น

อรชร ณ ระนอง ศึกษาความสามารถของพยาบาลสาธารณสุขในการให้ความรุเรื่องอนามัยแม่และเด็ก พบว่ามารดาที่มีรายไคต่ำมีความรุเพิ่มมากกว่ามารดาที่มีรายไคสูง

ระดับเศรษฐกิจกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

หลังการให้ความรุโดยใช่อุปุคคลดบรรยายประกอบภาพพลิก (Mather craft) หญิงมีครรรทที่มีระดับเศรษฐกิจสูงและหญิงมีครรรทที่มีระดับเศรษฐกิจต่ำ มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเรื่องการปฏิบัติคนระหว่างตั้งครรรท ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ การวิจัยพบว่าระดับเศรษฐกิจของหญิงมีครรรทไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเรื่องการปฏิบัติคนระหว่างตั้งครรรท จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า หญิงมีครรรทที่มีระดับเศรษฐกิจสูงจะเปลี่ยนแปลงความรุไคดีกว่าหญิงมีครรรทที่มีระดับเศรษฐกิจต่ำ

จำนวนครั้งของการตั้งครรภกับความรูและทัศนคติ

หลังการให้ความรู้ เรื่องการปฏิบัติระหว่างตั้งครรภ (mother craft) โดยใช้อุบายบรรยายประกอบภาพพลิก หญิงครรภแรกและหญิงครรภหลังมีการเพิ่มความรู้และเปลี่ยนแปลงทัศนคติเรื่องการปฏิบัติระหว่างตั้งครรภไม่แตกต่างกัน การวิจัยพบว่า จำนวนครั้งของการตั้งครรภไม่มีความสัมพันธ์กับการเพิ่มความรู้และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในเรื่องดังกล่าว จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า หญิงครรภแรกจะเพิ่มความรู้และเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้น้อยกว่าหญิงที่เคยผ่านการตั้งครรภมาแล้ว

ผลการวิจัยสอดคล้องกับการวิจัยของ นัยดา สวัสดิวงศ์ ซึ่งศึกษาความสนใจของหญิงหลังคลอดต่อเอกสารการปฏิบัติตนในระยะตั้งครรภ พบว่า จำนวนครั้งของการตั้งครรภมีความสัมพันธ์กับการอ่านและการเพิ่มความรู้

จากผลการวิจัย จำนวนครั้งของการตั้งครรภไม่มีความสัมพันธ์ต่อการเพิ่มความรู้และเปลี่ยนแปลงทัศนคติเรื่องการปฏิบัติตนระหว่างตั้งครรภ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะตามทฤษฎีสัญชาตญาณ (Theories of Instincts) กล่าวว่าความต้องการคุ้มครองดูแลบุตรเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ทำให้หญิงมีครรภทั้งหลายไปหาความรู้ ซึ่งแหล่งความรู้ในปัจจุบันอาจจะหาได้จากสื่อมวลชน วิทยุ โทรทัศน์ โปสเตอร์ หรือเอกสารเผยแพร่ ทำให้ความรู้เดิมของผู้หญิงที่ตั้งครรภเป็นครั้งแรก และหญิงที่เคยตั้งครรภมาแล้ว ไม่มีความแตกต่างกัน และภายหลังการให้คำแนะนำ หญิงมีครรภต่างก็มีความสนใจไปหาความรู้ จึงไม่พบความแตกต่างของการเพิ่มความรู้ดังกล่าวแล้ว

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระดับความวิตกกังวลกับความรู้อะไรและทัศนคติ

หลังการให้ความรู้เรื่องการปฏิบัติตนระหว่างตั้งครรภ์ (Mother craft) โดยใช้สื่อบุคคลบรรยายประกอบภาพพลิก หญิงมีครรภ์ที่มีระดับความวิตกกังวลสูง และหญิงมีครรภ์ที่มีระดับความวิตกกังวลต่ำ มีการเพิ่มความรู้และเปลี่ยนแปลงทัศนคติเรื่องการปฏิบัติตนระหว่างตั้งครรภ์ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การวิจัยพบว่า ระดับความวิตกกังวล ไม่มีความสัมพันธ์กับการเพิ่มความรู้และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเรื่องดังกล่าว จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า หญิงมีครรภ์ที่มีระดับความวิตกกังวลสูงจะมีการเพิ่มความรู้และเปลี่ยนแปลงทัศนคติเรื่องการปฏิบัติตนระหว่างตั้งครรภ์ได้น้อยกว่าหญิงมีครรภ์ที่มีระดับความวิตกกังวลต่ำ

การวิจัย ระดับความวิตกกังวลไม่มีความสัมพันธ์กับการเพิ่มความรู้และเปลี่ยนแปลงทัศนคตินั้น อาจเป็นเพราะการวิจัยครั้งนี้หญิงมีครรภ์ส่วนใหญ่คือร้อยละ ๖๘.๓ มีระดับความวิตกกังวลปานกลาง การแบ่งระดับความวิตกกังวลจึงไม่มีความแตกต่างกันอย่างเด่นชัด จึงไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างระดับความวิตกกังวลกับการเพิ่มความรู้และเปลี่ยนแปลงทัศนคติในเรื่องดังกล่าว

จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเรื่องการปฏิบัติตนระหว่างตั้งครรภ์ กับปัจจัยทางประชากรอื่นได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ระดับเศรษฐกิจ จำนวนครั้งของการตั้งครรภ์ และระดับความวิตกกังวล พบว่า ปัจจัยทางประชากรทุกตัวไม่มีความสัมพันธ์ต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ตามที่ Milton Rockeach ได้ให้ความหมายของทัศนคติว่า เป็นการผสมผสาน หรือการจัดระเบียบของความเชื่อที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ผลรวมของความเชื่อนี้ จะเป็นตัวกำหนดแนวโน้มของบุคคล ซึ่งตัวกำหนดความเชื่อนี้ มีองค์ประกอบหลายอย่าง อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม เพศ เศรษฐกิจ ระดับสติปัญญา สภาพครอบครัว ดังนั้น ทัศนคติเกี่ยวกับการปฏิบัติตนระหว่างตั้งครรภ์ก็เช่นเดียวกันตัวที่กำหนดความเชื่อในเรื่องนี้อาจมีปัจจัยแอบแฝงตัวอื่นที่มีใ้คนนำมาศึกษา เช่น อาชีพ เชื้อชาติ วัฒนธรรม หรือภูมิสำเนา ซึ่งมีผลต่อการกำหนดความเชื่อด้วยเช่นกัน การวิจัยจึงไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากร ที่นำมาศึกษาต่อการเพิ่มความรู้และทัศนคติในเรื่องดังกล่าว

สรุป

๑. ประสิทธิภาพของการใช้สื่อบุคคลบรรยายประกอบภาพพลิก ก่อให้เกิดการเพิ่มความรู้ และเปลี่ยนแปลงทัศนคติในเรื่องการปฏิบัติตน ระหว่างตั้งครรภ์ หลังการให้ความรู้ หญิงมีครรภ์โดยส่วนรวมจะมีคะแนนทั้งหมดความรู้และทัศนคติมากกว่าก่อนได้รับความรู้
๒. การเปลี่ยนแปลงความรู้เรื่องการปฏิบัติตน ระหว่างตั้งครรภ์ หลังการใช้สื่อ หญิงมีครรภ์มีคะแนนในหมวดความรู้มากกว่าก่อนได้รับความรู้ ทั้งโดยส่วนรวมและจำแนกตามระดับการศึกษาและระดับเศรษฐกิจ หญิงมีครรภ์ที่มีระดับการศึกษาและระดับเศรษฐกิจสูงจะมีความรู้เพิ่มขึ้นมากกว่าหญิงมีครรภ์ที่มีระดับการศึกษาและระดับเศรษฐกิจต่ำ แต่การเพิ่มความรู้จะไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามอายุ จำนวนครั้งของการตั้งครรภ์และระดับความวิตกกังวล
๓. การเปลี่ยนแปลงทัศนคติเรื่องการปฏิบัติตน ระหว่างตั้งครรภ์ หลังการใช้สื่อ หญิงมีครรภ์ โดยส่วนรวมมีคะแนนหมวดทัศนคติที่ถูกต้องสูงกว่าก่อนได้รับความรู้ แต่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา ระดับเศรษฐกิจ จำนวนครั้งของการตั้งครรภ์ และระดับความวิตกกังวล

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าหลังการใช้สื่อบุคคลบรรยายประกอบภาพพลิกก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งความรู้และทัศนคติที่ชัดเจนกว่าก่อนได้รับความรู้ หญิงมีครรภ์โดยส่วนรวมจะมีคะแนนหมวดความรู้และทัศนคติที่ชัดเจนหลังการให้ความรู้มากกว่าก่อนได้รับความรู้ ผลการวิจัยในลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากร อันได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ระดับเศรษฐกิจ จำนวนครั้งของการตั้งครรภ์ และระดับความวิตกกังวลนั้นในเรื่องของความรู้ เฉพาะระดับการศึกษา และระดับเศรษฐกิจของหญิงมีครรภ์เท่านั้นที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ต่อความรู้ที่เพิ่มขึ้น ในด้านทัศนคติ ปัจจัยทางประชากรทุกตัวไม่มีความสัมพันธ์

กับระดับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติอย่างนัยสำคัญพอจะพิจารณาได้ว่า ผลของคะแนนหมวดความรู้และทัศนคติที่เพิ่มขึ้นเมื่อพิจารณาหญิงมีครรภ์โดยส่วนรวมที่ยังมีใจจำแนกตามปัจจัยทางประชากร พอเป็นแนวทางอ้างอิงว่า เกิดจากประสิทธิผลของการสอนอย่างแท้จริง ปัจจัยทางประชากร จึงมีความสัมพันธ์กับการเพิ่มความรู้และเปลี่ยนแปลงทัศนคติน้อยมาก ดังผลการวิจัยที่ปรากฏแล้ว

ขอเสนอแนะสำหรับโครงการให้คำแนะนำหญิงมีครรภ์ (Mothercraft)

ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นการหาประสิทธิผลของการให้ความรู้ เรื่องการปฏิบัติตน ระหว่างตั้งครรภ์ (Mothercraft) โดยการใช้สื่อบุคคลบรรยายประกอบภาพพลิก และศึกษาความสัมพันธ์ของการเพิ่มความรู้และเปลี่ยนแปลงทัศนคติจำแนกตามปัจจัยทางประชากรอันได้แก่อายุ ระดับการศึกษา ระดับเศรษฐกิจ จำนวนครั้งของการตั้งครรภ์ และระดับความวิตกกังวล จากผลการวิจัยและจากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษา มีข้อเสนอแนะ ที่ควรพิจารณาดังนี้

จากผลการวิจัยปรากฏว่า การให้คำแนะนำหญิงมีครรภ์ (Mothercraft) มีประสิทธิผลทำให้ความรู้เพิ่มขึ้น และทำให้ทัศนคติเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ถูกต้องขึ้น และผลจากการศึกษาความสัมพันธ์ประสิทธิผลของการให้คำแนะนำจำแนกตามปัจจัยทางประชากร พบว่า ระดับการศึกษาและระดับเศรษฐกิจของหญิงมีครรภ์ มีความสัมพันธ์ต่อการเพิ่มความรู้เรื่องดังกล่าว โดยเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของคะแนนหมวดความรู้ที่เพิ่มขึ้นพบว่า หญิงมีครรภ์ที่มีการศึกษาสูงและหญิงมีครรภ์ที่มีระดับเศรษฐกิจสูงจะมีความรู้เพิ่มขึ้นมากกว่าหญิงมีครรภ์ที่มีระดับการศึกษาต่ำและระดับเศรษฐกิจต่ำ ดังนั้น หน่วยผู้ศึกษาค่า-นรีเวชวิทยาควรคำนึงถึงหญิงมีครรภ์ที่มีการศึกษาต่ำ และระดับเศรษฐกิจต่ำเป็นบุคคลเป้าหมาย (Target group) ซึ่งผู้วิจัยใคร่เสนอถึงวิธีการนำเสนอสาร หรือสาระ เรื่องการปฏิบัติตน ระหว่างตั้งครรภ์ เมื่อทราบกลุ่มเป้าหมายแล้ว การออกแบบการนำเสนอสาร ควรคำนึงถึงระยะเวลา และลักษณะความยากง่ายของสาร ระยะเวลาในการให้ความรู้อาจจะต้องใช้เวลานานขึ้น

ในระยะเวลาที่เท่ากันการบรรจุเนื้อหาสารทองนอยลง เพราะหนังสือมีกรรมที่มีระดับการศึกษาและระดับเศรษฐกิจต่ำ ท่องใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้นาน ลักษณะเนื้อหาสารจึงต้องคำนึงถึงความเหมาะสมทางสติปัญญาของผู้รับสารด้วย

จากการสังเกตการของผู้วิจัยเห็นว่า เนื้อหาของหลักสูตรคอนข้างมากเกินไปสำหรับระยะเวลาเพียง ๑ - ๒ ชั่วโมง ที่จะให้ผู้รับสาร รับและเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเนื่องจากวัตถุประสงค์ของการให้คำแนะนำหนังสือมีกรรม (Mothercraft) มีวัตถุประสงค์รวมกับการทดสอบการสอนของนักศึกษาพยาบาล ลักษณะเนื้อหาของหลักสูตรบางตอนจึงมีลักษณะเชิงวิชาการเกินไป โดยไม่ได้คำนึงถึงลักษณะเฉพาะของผู้รับสารจึงอาจ ไม่มีความเหมาะสมระหว่างผู้รับสารกับเนื้อหาสาร ขอเสนอแนะที่ควรพิจารณาคือ ควรปรับปรุงเนื้อหาสารให้เหมาะสม โดยมุ่งพิจารณาผู้รับสารคือหนังสือมีกรรมเป็นหลักมากกว่าการที่จะบรรจุเนื้อหาทางวิชาการให้มากที่สุด เพื่อเป็นการทดสอบการสอนนักศึกษาพยาบาลเท่านั้น

เมื่อพิจารณาถึงจำนวนครั้งของการตั้งกรรม ความสัมพันธ์ของคะแนนหมวดความรู้หลังการให้คำแนะนำกับจำนวนครั้งของการตั้งกรรมพบว่า หนังสือตั้งกรรมครั้งแรกมีคะแนนหมวดความรู้สูงกว่าหนังสือ กรรมหลัง แสดงว่าแม่หนังสือมีกรรมจะเคยผ่านการตั้งกรรมมาแล้วก็ไม่มีผลต่อการเรียนรู้ในเรื่องดังกล่าว และจากข้อมูลของหน่วยสุติศาสตร์-นรีเวชวิทยา ร.พ.ศิริราช พบว่าการให้คำแนะนำมารดาส่วนใหญ่จะคัดเลือกเฉพาะหนังสือกรรมแรก จึงใครขอเสนอว่าในการคัดเลือกผู้เข้ารับคำแนะนำ จึงไม่ควรจำกัดจำนวนครั้งของการตั้งกรรม และตามความสมัครใจในการเข้ารับคำแนะนำ การให้ความรู้จะมีประสิทธิผลมากขึ้น

ขอเสนอแนะสำหรับกรวิจัย

๑. ควรศึกษากระบวนการสื่อสารตัวอื่นโดยละเอียด เช่นศึกษาความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร ความยากง่ายของสาร และศึกษาผู้รับสารโดยละเอียดด้วย

๒. ในการเก็บข้อมูล ถ้ากลุ่มตัวอย่างมีขนาดใหญ่กว่านี้ จะมีความเป็นตัวแทนของประชากรได้ดีกว่า

๓. ควร ศึกษาความสัมพันธ์ของข้อมูลตัวอย่างโดยละเอียด เพราะเป็นตัวแปรอีกตัวหนึ่งที่มีผลต่อการทำนายความรู้ และทัศนคติในเรื่องการปฏิบัติระหว่างตั้งครรภ์

ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

ผลการวิจัยประสิทธิผลของการให้คำแนะนำหญิงมีครรภ์ (Mothercraft) โดยใช้สื่อบุคคลบรรยายประกอบภาพพลิก ทำให้ทราบรายละเอียดขององค์ประกอบที่มีผลต่อประสิทธิผลของการให้คำแนะนำ ทำให้ผู้สอนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องสามารถนำรายละเอียดจากผลการวิจัยนี้ไปปรับปรุงหลักสูตรและวิธีการสอนให้สัมพันธ์กับความมุ่งหมายยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการให้คำแนะนำเกี่ยวกับสุขภาพที่ลักษณะ คลายคลึงหรือเกี่ยวข้องกับการให้คำแนะนำหญิงมีครรภ์ (Mothercraft)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย